המקנא פרק ראשון סוטה

אפילו עושה צדקה בסתר כתיב (ח) [1]מתן בסתר יכפה אף וגו' לא ינקה מדינה של גיהנם אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירי [2]שמעו והאזינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא [3]ורם לבבך ושכחת וכתיב [4]השמר לך פן תשכח את ה' אלהיך וכדרבי אבין אמר רבי אילעא [5]דאמר רבי אבין אמר רבי אילעא כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא בלא תעשה דרש רב עוירא זמנין אמר לה משמיה דרב אסי וזמנין אמר לה משמיה דרב אמי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף מתמעט שנאמר [5]רומו מעט ושמא תאמר ישנו בעולם ת"ל ואיננו ואם חוזר בו נאסף בזמנו כאברהם אבינו שנאמר והומכו ככל יקפצון כאברהם יצחק ויעקב דכתיב בהו [6]בכל [7]מכל [8]כל ואם לאו [5]וכראש שבולת ימלו מאי וכראש שבולת רב הונא ורב חסדא חד אמר כי סאסא דשיבלתא וחד אמר כשיבולת עצמה בשלמא למאן דאמר כי סאסא דשיבלתא היינו דכתיב וכראש שבולת אלא למאן דאמר כי שובלתא עצמה מאי וכראש שבולת אמר רב אסי וכן תנא דבי רבי ישמעאל משל לאדם שנכנס לתוך שדהו גבוהה גבוהה הוא מלקט: [9]ואת דכא ושפל רוח רב הונא ורב חסדא חד אמר אתי דכא וחד אמר אני את דכא ומסתברא כמ"ד אני את דכא שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני ולא גבה הר סיני למעלה א"ר יוסף לעולם ילמד אדם מדעת קונו שהרי הקב"ה הניח כל הרים וגבעות והשרה שכינתו על הר סיני [3](והניח כל אילנות טובות והשרה שכינתו בסנה) א"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח ראוי לגדעו כאשירה כתיב הכא [10]ורמי הקומה גדועים וכתיב התם [11]ואשיריהם תגדעון וא"ר אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נגער שנא' [12]הקיצו ורננו שכני עפר [13]שכבי בעפר לא נאמר אלא שכני עפר מי שנעשה שכן לעפר בחייו ואמר ר' אלעזר כל אדם שיש בו גסות הרוח שכינה מיללת עליו שנאמר [13]וגבוה ממרחק יידע רב עוירא ואיתימא רבי אלעזר בא וראה שלא כמדת הקב"ה מדת בשר ודם מדת בשר ודם [7]גבוה רואה את הגבוה ואין גבוה רואה את השפל אבל מדת הקב"ה אינו כן הוא גבוה ורואה את השפל שנא' כי רם ה' ושפל יראה אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקב"ה אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנא' [14]מלשני בסתר רעהו אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' מלשני בסתר רעהו אותו אצמית א"ר אלכסנדרי כל אדם שיש בו גסות הרוח אפילו רוח קימעא עוכרתו שנאמר [15]והרשעים כים נגרש ומה ים שיש בו כמה רביעיות רוח קימעא עוכרתו אדם שאין בו אלא [16]רביעית [16] אחת עאכ"ו א"ר חייא בר אשי אמר רב ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית א"ר הונא בריה דרב יהושע ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא אמר רבא [8]בשמתא דאית ביה ובשמתא דלית ביה א"ר נחמן בר יצחק [2]לא מינה ולא מקצתה מי זוטר דכתיב ביה [16]תועבת ה' כל גבה לב אמר חזקיה אין תפלתו של אדם נשמעת אא"כ משים לבו כבשר שנא' [17]והיה מדי חדש בחדשו [וגו'] יבא כל בשר להשתחוות וגו' א"ר זירא בשר כתיב ביה [18]ונרפא אדם לא כתיב ביה ונרפא א"ר יוחנן אד"ם א"פר ד"ם מ"רה בש"ר ב"ושה ס"רוחה ר"מה איכא דאמרי שאול דכתיב בשין א"ר אשי כל אדם שיש בו גסות הרוח לסוף נפחת שנאמר ולשאת

כל אדם שיש בו גסות הרוח אין עפרו נגער. מימה אמאי לא תשיב ליה מאי במשנת חלק והא דאמר פרק במה דברים (דף קיח.) מתיס שנמוי"ל מין מיס ומו גרסינן התם ע"ה אין מיס אלא ת"ח יהו תלמידי חכמים ומלוי (ו) רביות מלינו בתנדה (ז) שאין מיס לעולם הבא. תוס' ר"י: **אדם** שאין בו אלא רביעית דם. פר"ח הוא דם הנלול שממנו משמית הלב אין בו אלא משקל כ"ה מלעיס שהיא רביעית הלוג (ח):

הא

אפילו עושה צדקה בסתר כתיב יכפה אף ינקה מדינה של גיהנם אזהרה לגסי הרוח מנין אמר רבא אמר זעירי והאזינו אל תגבהו רב נחמן בר יצחק אמר מהכא מגיהו לב בא לידי שכחה ושכחה הוא מוזהר השמר לך פן תשכח: **דכתיב כיה מתן בסתר כו'. לאו דשייך הא קרא בקרא דלעיל אלא רבותא היא שאע"פ שמכפה אף ומימה אינו מכפר על גסות הרוח: **מזהרה.** אלא יהא גם רוח: **ורם לבבך ושכחת.** אלמא מגיהו לב בא לידי שכחה שאומה הוא מוזהר השמר לך פן תשכח: **מתמעט.** מתשיבותו: **רומו מעט.** כיון שרומו מתמעט: **ישנו בעולם.** ממקיים: **והומכו.** ואם חזר ונעשה עניו שממיך את עלמו: **ככל.** כאותן שנאמר בהן כל: **יקפצון.** מן העולם ימותו מות ישרים. אברהם כתיב ביה (ו) וה' ברך את אברהם בכל יצחק כתיב ביה (ז) ואוכל מכל יעקב כתיב ביה (ח) כי חנני אלהים וכי יש לי כל והכי מפרש בהדיא בברלאית דבהא (ט) (דבשלמא בכל מכל (ג) דבומא הוא שנתברכו בכל אבל וכל אשר תתן לי (ד) מילתא בעלמא הוא דקאמר): **כאסאא דשיבלתא.** גבהו של שבולת שקורין זקן השבולת והוא נשבר ונופל מאליו: **גבוהה גבוהה הוא מלקט.** והיינו וכראש שבולת (ה) שראשה נראית למעלה מחברותיה: **אתי דכא.** אני מגביהו עד ששוכן אצלי והיינו אשכון את דכא: **אני את דכא.** אני מרכין שכינתי אצלו: **ילמד אדם מדעת קונו.** לאהוב את הנמיכות: **כל הרים וגבעות.** כגון תבור וכרמל שבאו שם (ט) דכתיב למה תרצדון הרים גבנונים (תהלים פח): **לאשירה.** יגדע ויעקר אחריה כאשירה שצריך גידוע אחריה דכתיב ואבדתם את שמם (דברים יב): **נגער.** מקין בתמיית המתים: **שכני בעפר לא נאמר.** לישתמע על כל המתים: **שכן לעפר.** משפיל עצמו לעפר: **מילגם.** מקוננת: **וגבוה ממרחק יידע.** ריש"ה דקרא כי רם ה' ושפל יראה וגבוה והגבוה ממרחק מקודש שמבא עליו פורענות ימים רבים יידע. שכינה מתאוננת ומשתברת עליו כמו וידע אלמנותיו (יחזקאל יט) ויודע בהם אנשי סכות (שופטים ח) יודע כמדינ למעלה (תהלים עד) לשון שבר: **רואה את ם הגבוה.** לקרבו ולהשתבל עמו ומשוב בעניניו כמו (הושע ט) כביכורה בתאנה בראשיתה ראיתי את אבותיכם נתתי עיני לקרבם ולחננם: **ואיכא דמתני לה אמספרי לשון הרע.** משום ריש דקרא מלשני בסתר רעהו וגו': **רוח קימעא עוכרתו.** פורענות קלה טורפתו ומאבדתו: **והרשעים.** גפי הרוח. דקרא דלעיל משתני בשפלים ונדכאים להחיות רוח שפלים וגו' כי לא לעולם אריב עם אותן שפלים בעון בלעו וגו' דרכיו ראיתי וגו' אבל הרשעים שאינן שפלים ונדכאים כים נגרש כים המגרש ומשליך רפש וטיט לשפתיו קביכיו: **כמה רביעיות.** לוגי מים אנו רואים שרוח קימעא עוכרתו עוכרת את מימיו: **אדם שאין בו אלא רביעיות אחת.** שברביעית דם הוא מתקיים. שיעור זה הלכה למשה מסיני שרביעית דם מת מטמא באהל מפני שהיא נפש וקרינא ביה על כל נפשות מת לא יבא: (ט) **אחד משמונה בשמינית.** משקל קטן הוא והיינו (י) עוכלא. כלומר צריך שיהיה בו מעט גאוה שלא יהו קני הרשע מסתוללין בו ויהא דכריו מתקבלין עליהן בעל כרחם: **ומעטרא ליה כי סאסא לשיבלתא.** גסות מועט גאה והוגנת לו לתלמיד חכם ומעטרתו כסאסא המעטרת את השבולת: **בשמתא דאית ביה.** גסות פורחת לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם: **לא יפסיד אדם לא בכולה ולא במקצתה דמי זוטר מאי דקרי ליה קרא תועבת ה':** **בכבר.** שהוא רך ולא כאלו שהוא קשה: **להשפחות.** להתפלל. אותם שהם בשר יבואו ויתפללו כי הם נשמעים לפני אבל גסי הרוח לא יבואו: **בשר כתיב ביה ונרפא.** ובשר כי יהיה בו בעורו שאין ונרפא. אדם כי יהיה בעור בשרו (יא) נגע צרעת כי תהיה באדם (יב) לא כתיב בחד מיניהו ונרפא לפי דרכך אתה למד שמי שהוא רך ועניו בשר קרוב להתרפאות מיסורין הבאין עליו אבל מי שהוא קשה כאדמה אין רפואה למכותיו (יג): **אדם.** למה נקרא שמו אדם שהוא אפר דם מרה. כלומר כולו הבל לכך אל יתגאה. מרה היא ליחלוחית מרה היוצאה מן המרירה שבכבד ומתגברת באדם הכל לפי האדמים ושינוי העתים ולפי המאכל שאוכל ועל ידיה באין חליים ונגעים ומכאובות יש שקורין בדברי הרופאים מרירה שחורה ויש שקורין מרירה אדומה: **שאול.** מקום שאול בימו: **נפחת.** מתמעט מחשיבותו ונעשה פחות באנשים: ולשאת

מסורת הש"ס

(ח) מכות יג: שבועות ד. עירובין לו. זבחים קו. מנחות צט: ע"ז נח:, כ) [שבת תיבות הללו לא נזכרו בש"ס], ג) [גירסת הילקוט שוכני בעפר לא נאמר וכו'], ד) [פי' מדש גדול חולק כבוד למי שהוא גדול כמותו ערוך ערך גב ז], ה) [שבת לא:], ו) [בראשית כה], ז) [שם כז:], ח) [שם לג:], ט) [פרשה מג ח], י) רש"ל מ"ז, כ) [בראשית כחן], ל) [מדרשת מגילה כט.], מ) [נ"ל הספר. רש"ל], נ) [ויקרא כא], ס) [כ"ב פט:], ע) [ויקרא יג], פ) [שם], צ) [ושיין תוספות כ"מ ע: ד"ה הערוך ערך רבע לו],

הגהות הב"ח

(ח) גמ' דכתיב בה מתן בסתר: (כ) שם אלא רביעית אחת. תו"מ וכ"כ ס"ת דם: (ג) רש"י ד"ה דבשלמא בכל מכל כל רבותא: (ד) ד"ה גבוהה וכו' שבולת ימלו בשבולת שבאה נראית: (ה) ד"ה אחד משמונה וכו' עוכלא. ב"כ וכ"ע בכ"ב דף ל' דמפרש שם מהו שוכלא: (ו) ד"ה כבר וכו' לפולה למטותיו דרוחו קימעא עוכרתו הפ"ד: (ז) תוס' ד"ה כל וכו' ומלי ברבית מלינו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה אדם שאין בו וכו' עד פוסו. כי לינ הוא כ' ליטרין ולינרא הוא מאה זוז ביהודה כמאות ביריושלמי הוכא בר"ם פ"י דתרומות מ"ח מאלא לינ הוא שני מאות זוז שסם מאה קלעים בגליל ורביעית הנגו הוא כ"ה קלעים. (ובית שנים על המורה פ' כי תשא):

תוספות שאנין

אפי' עשה צדקה בסתר שנאמר מתן בסתר יכפה אף ינ). יד ליד לא ינקה. והכי אמרינן בהדרש משלי (פי' י"א) בשאדם בא על אשת איש ונודמן לו עני אחד ונתן לו פרוטה לצדקה ואומר לא היה הקב"ה מזמין לי אותו עני לעשות צדקה אלא א"כ מחל לי אותו עון על זה נאמר יד ליד לא ינקה: בכל מכל כל אברהם כתיב ביה הי' ברך את אברהם בכל. יצחק כתיב ואוכל מכל. יעקב כתיב וכי יש לי כל ר"א וכל אשר תתן לי: וגבוה מקרחק יידע [ורשא דקרא] כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע. פי' הגבוה ממרחק מקודם שתבוא עליו פורענות ימים רבים יידע שכינה מתאוננת עליו כמו וידע אלמנותיו וכן ויודע בהם אנשי סכות: השם אורחותיו. הפסד מצוה בנגד שכרה:

(ח) נראה דל"ל דכפה אף שהוא ניתן מיד ליד אף הוא לא ינקה.

עין משפט נר מצוה

בא א ב מי' פ"ב מהל' דעות הלכה ג:

תורה אור השלם

1. מֹתָן בַּסֵּתֶר יִכְפֶּה אָף שֹׂחַד בְּחֵק חֵמָה עַזָּה:
משלי כא יד
2. שִׁמְעוּ וְהַאֲזִינוּ אַל תִּגְבָּהוּ כִּי יְיָ דִּבֵּר:
ירמיהו יג טו
3. וְרָם לְבָבֶךָ וְשָׁכַחְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ הַמּוֹצִיאֲךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים: דברים ח יד
4. הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ לִבְלְתִּי שְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחֻקֹּתָיו אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ הַיּוֹם: דברים ח יא
5. רוּמּוּ מְעַט וְאֵינֶנּוּ וְהֻמְּכוּ כְּכֹל יִקָּפְצוּן וּכְרֹאשׁ שִׁבֹּלֶת יִמָּלוּ:
איוב כד כד
6. וְאַבְרָהָם זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְיָ בֵּרַךְ אֶת אַבְרָהָם בַּכֹּל:
בראשית כד א
7. וַיְחַדֵּשׁ יִצְחָק חֲרָדָה גְדֹלָה עַד מְאֹד וַיֹּאמֶר מִי אֵפוֹא הוּא הַצָּד צַיִד וַיָּבֵא לִי וָאֹכַל מִכֹּל בְּטֶרֶם תָּבוֹא וַאֲבָרְכֵהוּ גַּם בָּרוּךְ יִהְיֶה:
בראשית כז לג
8. קַח נָא אֶת בִּרְכָתִי אֲשֶׁר הֻבָּאת לָךְ כִּי חַנַּנִי אֱלֹהִים וְכִי יֵשׁ לִי כֹּל וַיִּפְצַר בּוֹ וַיִּקָּח:
בראשית לג יא
9. כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכֹּן וְאֶת דַּכָּא וְשַׁפַּל רוּחַ לְהַחֲיוֹת רוּחַ שְׁפָלִים וּלְהַחֲיוֹת לֵב נִדְכָּאִים: ישעיהו נז טו
10. הִנֵּה הָאֲדוֹן יְיָ צְבָאוֹת מְסָעֵף פֹּארָה בְּמַעֲרָצָה וְרָמֵי הַקּוֹמָה גְּדוּעִים וְהַגְּבֹהִים יִשָּׁפֵלוּ: ישעיהו י לג
11. כִּי אִם כֹּה תַעֲשׂוּ לָהֶם מִזְבְּחֹתֵיהֶם תִּתֹּצוּ וּמַצֵּבֹתָם תְּשַׁבֵּרוּ וַאֲשֵׁרִים תְּגַדֵּעוּן וּפְסִילֵיהֶם תְּשָׂרְפוּן בָּאֵשׁ: דברים ז ה
12. חִיִּי מְתֵיךָ נְבֵלָתִי יְקוּמוּן הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שֹׁכְנֵי עָפָר כִּי טַל אֹרֹת טַלֶּךָ וְאֶרֶץ רְפָאִים תַּפִּיל:
ישעיהו כו יט
13. כִּי רָם יְיָ וְשָׁפָל יִרְאֶה וְגָבֹהַּ מִמֶּרְחָק יְיֹדָע:
תהלים קלח ו
14. מְלַשְׁנִי בְּסֵתֶר רֵעֵהוּ אֹתוֹ אַצְמִית גְּבַהּ עֵינַיִם וּרְחַב לֵבָב אֹתוֹ לֹא אוּכָל:
תהלים קא ה
15. וְהָרְשָׁעִים כַּיָּם נִגָּרֵשׁ כִּי הַשְׁקֵט לֹא יוּכָל וְגֵרְשׁוּ מֵימָיו רֶפֶשׁ וְטִיט:
ישעיהו נז כ
16. תּוֹעֵבַת יְיָ כָּל גְּבַהּ לֵב יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה:
משלי טז ה
17. וְהָיָה מִדֵּי חֹדֶשׁ בְּחָדְשׁוֹ וּמִדֵּי שַׁבָּת בְּשַׁבְּתוֹ יָבוֹא כָל בָּשָׂר לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפָנַי אָמַר יְיָ:
ישעיהו סו כג
18. וְכִשַּׁר כִּי יִהְיֶה בּוֹ בְּעֹרוֹ שְׁחִין וְנִרְפָּא:
ויקרא יג יח

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com